

İstanbul Hukuk Mecmuası

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Başvuru: 08.05.2019
Revizyon Talebi: 29.05.2019
Son Revizyon Tarihi: 02.07.2019
Kabul: 03.07.2019

Kambiyo Senedinin Cirosunun Düzenleyen Tarafından Yasaklanması

İsmail Cem Soykan^{*}

Öz

Kambiyo senetlerinde (poliçe, bono veya çekte) cirantanın cirosuna yazacağı ciro yasağı kaydının hukuki sonucu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 685. maddesinin ikinci fıkrasında ve 6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanunu'nun 597. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Bu hükümler poliçenin cirosuna ilişkindir. Ancak bono ve çek hakkında da uygulanırlar. Her iki hüküm de cirantanın poliçenin tekrar ciro edilmesini yasak edebileceğini ve bu hâlde, senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı sorumlu olmayacağını öngörmektedir.

Düzenleyenin kambiyo senedine «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydını yazmasının hukuki sonucunun ne olacağı hususunda ise gerek 6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanunu'nda gerek 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Fakat bugün Türk öğretisinin oldukça büyük bir kısmı kambiyo senedine düzenleyen tarafından yazılan «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydının bir menfi (olumsuz) emre kaydı olduğu görüşündedir. Anılan görüş uyarınca düzenleyenin «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydını ekleyerek düzenlediği bir kambiyo senedi, nama yazılı bir senet olacaktır. Yargıtay'ın yerleşik içtihadı da bu yaklaşımla aynı yöndedir. Ancak bizim konu hakkındaki kişisel görüşümüz farklıdır.

Bu makale, bir kambiyo senedine düzenleyen tarafından yazılan «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydının hukuki neticesinin ne olduğuna ilişkin kişisel görüşümüzü açıklamak amacıyla kaleme alınmıştır. Makalede öncelikle konu hakkında öğretilde dile getirilen görüşlere yer verilmiştir. Ardından sorunla ilgili Yargıtay kararlarına değinilmiştir. Son olarak, kişisel görüşümüz açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kambiyo senetleri • Ciro yasağı • Ciro edilemez kaydı • Ciro su yasaktır kaydı • Menfi (olumsuz) emre kaydı • Emre yazılı değildir kaydı

Forbiddance of Endorsement of the Bill of Exchange by Drawer

Abstract

The legal outcome of the no endorsement clause in which the endorser writes his endorsement on a bill of exchange is regulated in the second paragraph of the Turkish Commercial Code No: 6102 article 685 and in the second paragraph of the (former) Turkish Commercial Code No: 6762 article 597. These provisions relate to the endorsement of bill of exchange. However, they are also applied to promissory notes and cheques. Both of these provisions regulate that the endorser may forbid further endorsement of the bill of exchange and in this case, he is not liable to those persons to whom the bill of exchange is further endorsed.

As for the legal outcome of providing a «no endorsement» or «endorsement forbidden» clause by the drawer on a bill of exchange, there is no provision in either Turkish Commercial Code No: 6102 or (former) Turkish Commercial Code No: 6762.

However, today quite a large part of the Turkish doctrine is of the opinion that a «no endorsement» or «endorsement forbidden» clause which is written on a bill of exchange by the drawer is a recta clause (not to order clause). According

^{*} Sorumlu Yazar: İsmail Cem Soykan (Arş. Gör. Dr.), İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. E-posta: icsoykan@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0003-2766-968X

Atf: Soykan İ C, "Kambiyo Senedinin Cirosunun Düzenleyen Tarafından Yasaklanması" (2019) 77(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 241 <https://doi.org/10.26650/mecmua.2019.77.1.0001>

to this opinion, a bill of exchange which is provided by the drawer with a «no endorsement» or «endorsement forbidden» clause shall be a registered security. Consistent ruling of the Court of Cassation is in the same direction as this approach. However, our personal opinion on the subject is different.

This article is written with the purpose of explaining our personal opinion about the legal outcome of the «no endorsement» or «endorsement forbidden» clause which is written on a bill of exchange by the drawer. First of all, the opinions that are expressed in the doctrine are featured in the article. Then the Court of Cassation rulings concerning the problem are addressed. Finally, our personal opinion is expressed.

Keywords

Bill of exchange • Promissory note • Cheque • No endorsement clause • Forbiddance of endorsement • Recta clause • Not to order clause

Extended Summary

There is no provision in either Turkish Commercial Code No: 6102 or (former) Turkish Commercial Code No: 6762 regarding the legal outcome of the stipulation of a «no endorsement» or «endorsement forbidden» clause on a bill of exchange by the drawer.

Quite a large part of the Turkish doctrine is of the opinion that a «no endorsement» or «endorsement forbidden» clause which is written on a bill of exchange by the drawer is a recta clause (not to order clause). According to such opinion, a bill of exchange which is provided by the drawer with a «no endorsement» or «endorsement forbidden» clause shall be a registered security. Consistent ruling of the Court of Cassation is in the same direction as this approach.

But contrary to the prevailing opinion regarding the doctrine and the consistent Court of Cassation rulings which are parallel to that, according to our opinion, «no endorsement» or «endorsement forbidden» clauses written on a bill of exchange are not recta (not to order) clauses. First of all, it is semantically not possible to accept these clauses as recta clauses. It is true that there is no specific and obligatory form for recta clause. But a clause must be clear and precise when showing that the bill of exchange is “not to order” or is a “registered security” in order to be accepted as a recta clause. However, «no endorsement» or «endorsement forbidden» clauses lack this clarity and precision.

Second of all, essentially the drawer does not write these clauses on the paper with the intent of drawing a registered bill of exchange. Therefore, a bill of exchange containing one of these clauses is not a registered bill of exchange, and it is still drawn to order.

The aim of the drawer who writes «no endorsement» or «endorsement forbidden» on a bill of exchange is to show that he agreed with the beneficiary about not transferring the bill to third parties and to prevent its circulation. In this regard, the root relationship behind the stipulation of «no endorsement» or «endorsement

forbidden» clauses on a bill of exchange must be scrutinized. By providing the bill of exchange with the mentioned clauses, the drawer wishes to prevent its circulation, showing the third parties the agreement between him and beneficiary which provides that the bill should not be transferred (circulated) and at the same time he wants to ease the return of the bill to himself if the beneficiary rejects returning it when the time comes.

«No endorsement» or «endorsement forbidden» clauses do not lead to the invalidation of the bill of exchange. Despite being fundamentally written on the bill of exchange with the purpose of preventing circulation, they do not eliminate the circulation potential. But these clauses bear legal consequences for the root relationship between drawer and beneficiary. By accepting the bill of exchange with «no endorsement» or «endorsement forbidden» clauses on it, the beneficiary undertakes that he will not put the bill of exchange into circulation (not transfer it to third parties). If the beneficiary does not abide this undertaking by transferring the bill of exchange to third parties and the drawer suffers a loss consequently, the drawer can claim damages from beneficiary.

However, «no endorsement» or «endorsement forbidden» clauses which are written on the bill of exchange by the drawer, are not binding for third parties. These clauses do not grant the drawer the opportunity to plead the defences that he has against the beneficiary and against the third parties who acquire the bill of exchange subsequently. Third parties cannot be deemed to be in bad faith when acquiring the bill of exchange just because of having acquired it with «no endorsement» or «endorsement forbidden» clauses. It is also not possible to accept that third parties act intentionally to the detriment of the drawer (obligor) when acquiring the bill just for this reason.

I. Sorunun Takdimi

1. Kambiyo senedinin, üzerine «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtları konularak düzenlenmesi hâliyle uygulamada sıklıkla karşılaşılmakta; kambiyo senedi düzenleyenler, bu kayıtları çokça kullanmaktadır¹. Ancak cirantanın cirosuna ekleyebileceği ciro yasağı kaydının [TK m. 685/2, 778/1-(a), 818/1-(d)] aksine, düzenleyenin senede yazacağı bu gibi bir kaydın hukuki sonucunun ne olacağı hakkında TK'da özel bir hüküm bulunmamaktadır².

2. Türk öğretisinin çok büyük bir bölümü ve Yargıtay, kambiyo senedine düzenleyen tarafından konulan «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydının bir menfi (olumsuz) emre kaydı ve dolayısıyla üzerinde böyle bir kayıt taşıyan kambiyo senetlerinin de nama yazılı olduğu görüşündedir.

3. Fakat kanaatimizce düzenleyenin senede eklediği «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» ibarelerinin birer menfi emre kaydı olarak nitelendirilmesi öncelikle bu kayıtların kelime anlamları bakımından mümkün olmadığı gibi, böyle bir nitelendirme, gerek düzenleyenin, gerek senedi söz konusu kayıtlarla kabul eden lehtarın iradesiyle de örtüşmemektedir.

Bu çerçevede, aşağıda mesele hakkında öğretilde dile getirilen görüşlerin ve Yargıtay'ın konu hakkındaki içtihatlarının aktarılmasını takiben, bir kambiyo senedine düzenleyen tarafından «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydının konulmasının hukuki sonucunun ne olduğuna ilişkin kişisel görüşümüz açıklanacaktır.

II. Öğretildeki Görüşler

1. Bugün Türk öğretilinde hâkim görüş, düzenleyenin kambiyo senedine eklediği «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydının bir menfi emre kaydı niteliğinde olduğu, bu nedenle eğer düzenleyen senede söz konusu kayıtlardan birini eklemişse, senedin nama yazılı düzenlenmiş olacağı ve ancak alacağın temlik yoluyla

¹ Nitekim çek açısından bkz. Abuzer Kendigelen, *Çek Hukuku* (Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 4. Bası 2007) 153-154.

² Bir kez daha bkz. Kendigelen (n 1) 154.

devredilebileceği [TK m. 681/2, 778/1-(a), 785/1-(b), 788/2] yönündedir^{3,4}. Fakat belirtmek icap eder ki, anılan kanaatteki yazarlardan birçoğu bu görüşü herhangi bir gerekçe ileri sürmeksizin kabul etmekte⁵; yani düzenleyenin kambiyo senedine yazdığı «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» ibaresinin bir menfi emre kaydı olarak nitelendirilmesinin sebebinin ne olduğuna yönelik özel bir açıklama yapmamaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla, öğretilerde yalnızca üç yazar söz konusu nitelendirmenin gerekçesine ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Bu bakımdan konu hakkında en ayrıntılı açıklama, *Kendigelen* tarafından yapılmıştır. Meseleyi çek hukukuna yönelik monografisinde ele alan yazar⁶, ciranta için olduğunun aksine [TK m. 685/2, 778/1-(a), 818/1-(d)], senede düzenleyenin yazacağı «ciro edilemez» kaydı hakkında kanunda özel bir hüküm bulunmadığını, buradan hareketle kanun koyucunun anılan kaydın senede düzenleyen tarafından yazılamayacağını düşündüğü bir an için akla gelebilirse de, cirantanın yazacağı «ciro edilemez» kaydının da esas itibarıyla senedin tedavülünü engellemeyip yalnızca kaydı yazan cirantanın çeki devrettiği kişiden sonrakilere karşı sorumluluktan kurtulmasına imkân tanıdığı dikkate alındığında, düzenleyenin bu gibi bir kaydı senedin tedavülünü engellemek için değil, sadece şahsi defilerini sonraki hamillere de ileri sürebilmek amacıyla yazmak istediğinin kendiliğinden anlaşılacağını ifade

³ Bu görüşte bkz. Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku III Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)* (4. Bası 1970) 26, 27; Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Bası 1997) 483, 607-608 (ayrıca bkz. 638-639); Fahiman Tekil, *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Bası 1994) 48, 54, 185; A. Tahir Ögütçü/Mehmet Altın, *Ticari Senetler (Polîçe, Bono, Çek) ve Özel Takip Yolları* (1979) 41, 55; Celal Göle, *Çek Hukuku* (1989) 45, 46; Ali Bozer/Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 8. Bası 2018) 31, 35, 193-194, 286, 290, 350; Naci Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak Hukuku* (5. Bası 1999) 119, 142-143; Kendigelen (n 1) 153-155; Seza Reisoğlu, *Çek Hukuku* (2011) 39, 81; Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları (Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Bası 2019)* 37, 328; Lerzan Yılmaz, "Cirosu Yasaklanmış Çek" (1993) *Facultatis Decima Anniversaria* 10. Yıl Armağanı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Marmara Üniversitesi Yayın No: 543, Hukuk Fakültesi Yayın No: 6, 143; Murat Alışkan *Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro* (1998) 117-125, 327-328; Fatih Bilgili "Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Bonoda 'Ciro Edilemez' Kaydına İlişkin 2007/202 No'lu Kararı Üzerine Bir Değerlendirme" (2008) *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* S. 78, 33, 35-36; Mücahit Ünal (Sami Karahan/Zekeriyya Arı/Hayri Bozgeyik/Tahir Saraç), *Kıymetli Evrak Hukuku* (3. Bası 2015) 83, 89; Saraç (Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal) (n 3) 209, 212 ve 235, dpn. 1; Çetin Arslan/Murat Kayaçançık *5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi* (2010) 209; İsmail Kayar, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku* (Güncellenmiş 5. Bası 2018) 591, 626; Gönen Eriş, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak Polîçe - Bono - Çek - Makbuz Senedi - Varant* (Güncellenmiş 2. Bası 2016) 320, 1051, 1059; Abdulhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro* (2017) 69-70; ayrıca bkz. ve karşı. Ömer Teoman, *Yaşayan Ticaret Hukuku Hukuki Müalâalar Cilt I: 1982-1991* (2. Yeniden ve Aynen Dizilmiş Bası 2011) 1217-1218; yine bkz. «ciro tarihiyle devredilemez» ibaresinin bir menfi emre kaydı olduğu ve bu ibarenin düzenleyen tarafından kambiyo senedine eklenmesi hâlinde senedin nama yazılı düzenlenmiş olacağı yönünde Halil Arslanlı, *Ticari Senetler Dersleri* (3. Bası 1954) 14, 111 ile «cirosuzdur» ve «ciro yapılamaz» ibarelerini birer menfi emre kaydı olarak nitelendiren Edip Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler* (2. Bası 1982) 52, 354, 385; nihayet bkz. senedin nama yazılı olarak düzenlenmesi için «cirosunun men edilmesinden» bahsetmekle beraber, gösterdiği menfi emre kaydı örnekleri arasında «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» ibarelerine yer vermeyen Sururi Kocaimamoğlu, *Ticari Senetler Tatbikati ve Banka Muameleleri* (1959) 14, 22, 128, 129.

⁴ Türkçeye «ciro edilemez» veya «ciro etmek (edilmesi) mümkün değildir» biçiminde tercüme edilebilecek olan «keine Indossierung» ibaresinin bir menfi emre kaydı olduğu yönünde İsviçre öğretisinden örnek olarak bkz. Karin Wiedmer, *OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht - Art. 552-1186* (Jolanta Kren Kostkiewicz, Peter Nobel, Ivo Schwander, Stephan Wolf Ed., 2. Auflage 2009) 2096.

⁵ İne, Türkçeye «ciro etmek (edilmesi) yasaktır» şeklinde tercüme edilebilecek olan «Indossierung verboten» ibaresinin bir menfi emre kaydı olduğu hususunda Alman öğretisinden örnek olarak bkz. Adolf Baumbach/Wolfgang Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz* (18. neubearbeitete und erweiterte Auflage 1993) 161, 496.

⁶ Nitekim bkz. bu saptamayı yapan Kendigelen (n 1) 155, dpn. 28.

⁶ Buna karşın yazarın değerlendirmelerinin polîçe ve bono için de geçerli olduğu tereddütsüzdür.

etmekte⁷; ayrıca bunlara ek olarak, kanun koyucunun menfi emre kaydı için özel bir ibare tespit etmeyip «emre yazılı değildir» kaydına benzer bir kaydı yeterli görmesi [TK m. 681/2, 778/1-(a), 785/1-(b), 788/2] sebebiyle «ciro edilemez» kaydının da «emre yazılı değildir» kaydına benzer kayıtlar arasında bulunduğunu ve dolayısıyla düzenleyen tarafından senede «ciro edilemez» kaydı yazıldığında senedin nama yazılı hâle gelerek artık alacağın temlik hükümleri uyarınca devredilebileceğini kabul etmenin uygun olduğunu dile getirmektedir⁸.

Saraç ise «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtlarının, “*senedi nama yazılı senetlerin devir usulüne tabi kıldıkları için*” geniş anlamda menfi emre kaydı içerisinde değerlendirilmelerinin icap ettiğini belirtmektedir⁹.

Benzer biçimde *Hacıömeroğlu* da, alacağın temlik nama yazılı kıymetli evrakın devir şekli olduğuna göre, ciroyu yasaklamak için senede açıkça konulan kaydın senedin nama yazılı olarak düzenlenmiş olması sonucunu doğuracağı ve bu sebeple de menfi emre kaydı olarak nitelendirileceği açıklamalarını yapmaktadır¹⁰.

2. Buna karşın öğretilerde *Kaya*, esas itibariyle çekle ilgili olmakla beraber poliçe ve bono bakımından da geçerli olduğunda kuşku bulunmayan açıklamalarında, düzenleyen tarafından senede konulan «ciro edilemez» kaydının senedin nama yazılı olması sonucunu vereceği kabulünün tartışmaya açık olduğunu, menfi emre kaydının bu şekilde yazılamayacağı hususu bir yana, burada düzenleyenin amacının senedi nama yazılı olarak düzenlemek değil, senede sorumsuzluk kaydı eklemek olduğunun ve dolayısıyla kaydın geçersiz olup yazılmamış sayılması gerektiğinin savunulabileceğini ifade etmektedir¹¹.

Hemen ekleyelim: «Ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» ibarelerinin menfi emre kaydı olup olmadıkları hususuna özel olarak değinilmemekle beraber, eTK döneminde de eTK m. 730/1-(3) [TK m. 818/1-(c)] atfıyla çekler hakkında da uygulanan eTK m. 591 (TK m. 679) hükmü icabı, çekte düzenleyen tarafından cironun yasaklandığına ilişkin bir ibare konulmasının hukuken bağlayıcı olmayacağı yönünde görüşler açıklanmıştır¹². Burada gerekçe olarak eTK m. 591 (TK m. 679) hükmüne dayanıldığından, anılan görüşlerin sahiplerinin, düzenleyenin çekte yazdığı ciro yasağı kaydını “sorumluluk” ile ilgili bir kayıt olarak yorumladıkları söylenebilir.

⁷ Kendigelen (n 1) 154-155; ayrıca bkz. Teoman (n 3) 1218.

⁸ Kendigelen (n 1) 155.

⁹ Saraç (Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal) (n 3) 209.

¹⁰ Hacıömeroğlu (n 3) 70.

¹¹ Arslan Kaya (Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/N. Füsün Nomer Ertan), *Kıymetli Evrak Hukuku* (Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış 11. Bası 2019) 279.

¹² S. Özgür Memişoğlu, “5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından Karşılıksız Çek” (2010) *Yargı Dünyası*, S. 176, 21; ayrıca bkz. yine çek hakkındaki incelemesinde aynen “*Cirantanın senet üzerine sorumsuzluk kaydı ve ciro yasağı koyması geçerlidir. Ancak düzenleyen bu kayıtları koyamaz.*” ifadelerini kullanan Cihan Şahin, “Bir Kambiyo Senedi Olarak Çek ve Yargı Kararları Işığında Çekin Unsurları” (2012) *Legal Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, C. 1, S. 1, 77.

3. Nihayet bazı yazarlar ise “kambiyo senedine düzenleyen yazdığı ciro yasağının, cirantanın cirosuna yazdığı ciro yasağı ile (TK m. 685/2) aynı hukuki neticeyi doğuracağı” ve dolayısıyla “bu kaydı yazanın –bizatihi senedi ‘düzenleyen’ kimse olsa dahi– senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı sorumlu olmayacağı” anlamına gelen açıklamalarda bulunmaktadır¹³. Ancak bu açıklamalara katılmak olanaksızdır. Zira kambiyo senetlerinde düzenleyen, senedin ödenmemesinden kaynaklanan sorumluluğunu bu şekilde sınırlandırabilmesi hukuken mümkün değildir [TK m. 679, 778/1-(e), 779/1, 818/1-(c)].

III. Yargıtay Uygulaması

1. Öğretideki hâkim kanaate paralel biçimde, Yargıtay da düzenleyen kambiyo senedine yazdığı «ciro edilemez» ibaresinin bir menfi emre kaydı olduğu görüşündedir. Bu kabulün en doğal neticesi olarak, Yargıtay kararlarında, anılan kaydın ilgili senedin kambiyo senedi niteliğini ortadan kaldırmamakla beraber onun nama yazılı olması sonucunu doğuracağı ve nama yazılı bir kambiyo senedinin de ancak alacağın temlik yoluyla devredilebileceği açıkça vurgulanmaktadır [TK m. 681/2, 778/1-(a), 785/1-(b), 788/2]. Yargıtay HGK tarafından da benimsenen bu yaklaşım¹⁴, Yüksek

¹³ Bkz. aynen “... emre yazılı senede konulan ciro yasağı kayıtlarının hakkın devredilebilirlik özelliğini kaldırıp kaldırmadığı tartışma konusu yapılmıştır. Bilindiği üzere, düzenleyen veya ciranta emre yazılı senede ‘ciro edilemez’ kaydı koyarak kıymetli evrakın işlevlerini sınırlandırmaya çalışabilir. Ancak, bu kayıt, senedin tedavülünü engellemekte ve senet yine de üçüncü kişilere devredilebilmektedir. Konulan kayıt sadece kaydı koyan kişinin, yasağa rağmen senet sonradan kendilerine ciro edilmiş kimselere karşı sorumlu tutulmamasına sebep olmaktadır (TK. 685/II).” açıklamalarını yapan Karahan (Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal) (n 3) 15 ile yine aynen “Keşideci veya cirantalardan herhangi biri senedin üzerine ‘işbu senet ciro edilemez’ vb. bir ifadeyi yazarak ciro yasağı koyabilirler (TTK. m. 685/2). Hemen belirtelim ki, bu kayıt senedin ciro yoluyla devrini engellemez. Ciro yasağına rağmen kambiyo senedi devredilebilir; ancak bu yasağa rağmen senedi devralan kişilere karşı, ciro yasağını koyan kişi sorumlu olmaz. Buna karşılık, ciranta, senedi ciro ettiği kişiye karşı sorumlu kalmaya devam eder.” ifadelerine yer veren Mustafa Çeker, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku (8. Bası 2014) 506. Ekleyelim ki, eserinin 2012 yılında yapılan basısında Pulaşlı da aynen “Ancak, düzenleyen veya ciranta emre yazılı senede ‘ciro edilemez’ kaydını koymasıyla, kıymetli evrakın tedavül niteliği ortadan kaldırılabilir (TTK m. 685/2). Bu durumda, bu kayıtla senedi ciro ile devralan hamil, bu senedi bir daha ciro ile devredemez, devretse de yeni hamil seneteki hakkını keşideciye karşı ileri süremez. Böylece düzenleyen veya herhangi bir hamil, ‘işbu senet bir daha ciro edilemez’ kaydını senede yazmakla hem senedin tedavülünü kaldırmakta hem de sorumluluğunu devrettiği kişi ile sınırlamış olmaktadır. Ancak, kıymetli evrak tedavülü engellenirse bile, senet kıymetli evrak niteliğini kaybetmez.” ifadelerini kullanarak [Hasan Pulaşlı, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Bası 2012) 33] bu yönde görüş açıklamışsa da, yazar daha sonra anılan kanaatini öğretideki hâkim görüşe paralel olacak biçimde değiştirmiştir. Nitekim bkz. ve karş. Pulaşlı (n 3) 37.

¹⁴ Yargıtay HGK’nın 11.04.2007 tarih ve 12-206/202 sayılı kararında, konu hakkında “... Mahkemece; «ciro edilemez» kaydı nedeni ile bononun teminat, müteselsil mesuliyet fonksiyonlarının ve tedavül edilebilir kabiliyetinin ortadan kalkması nedeniyle senedin kambiyo senedi olma niteliğini yitirdiği, adı senede döndüğü, bu nedenle kambiyo senetlerine mahsus yolla icra takibi yapılamayacağı gerekçeleri ile takibin iptaline, takibin iptali sebebiyle borca tiraz hakkında inceleme yapılmasına ve karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Özel Dairece, «ciro edilemez» şerhinin senedin kambiyo senedi olması niteliğine bir etkisi olmayacağı düşüncesi ile ... bozma sevk edilmiş, yerel mahkemece ilk kararda direnilmiştir. Bilindiği üzere, kambiyo senetlerinin temlik cirosu ile devrinde, cironun garanti (teminat) fonksiyonu vardır ([e]TTK. m. 597, 690, 730/4). Bu husus [eski] Türk Ticaret Kanununun[un] 597. maddesinde; ‘Aksine şart bulunmadıkça, ciranta, poliçenin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden mesuldür.’ şeklinde ifade edilmiştir. Garanti fonksiyonu, normal olarak, hukuken geçerli bir devirle başlar ve muhatapça ödeme yapılınca kadar devam eder. Zamanasını veya hakkı koruyucu işlemlerin yapılmaması sebebiyle son bulur. Müracaat hakkının kullanılması söz konusuysa, miracaat borçlusuna yönünden, bu şahsın yapacağı ödemeye sona erer. Bununla birlikte ciranta, garanti borcunu iki şekilde ortadan kaldıracaktır. Öncelikle; poliçenin (bononun) kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden sorumlu olmayacağını poliçe (bono) üzerine yazarak, cirantanın senetten doğan sorumluluğunu bertaraf etmesi mümkündür. ([e]TTK. m. 597/1) Buna sorumsuzluk kaydı, ademi mesuliyet kaydı denir. Bunun için belirli bir ifadenin kullanılması mecburiyeti yoktur. Ciranta, “bilâ mesuliyet”, “bilâ teminat”, “ödenmeden sorumlu değilim”, “kabulden sorumlu değilim” vb. gibi kayıtlar koyarak sorumluluğunu ortadan kaldırabilir. İkinci olarak ise; Ciranta, ‘yeni bir ciroyu yasaklayabilir.’ ([e]TTK. m. 597/II) Bir cirantanın, poliçenin (bononun) tekrar ciro edilmesini yasaklayarak, bu yasağa rağmen poliçeyi ciro yoluyla devralan şahıslara karşı garanti vecibesinin doğurduğu sonuçlardan kendisini kurtarması mümkündür. Senet üzerinde ‘Ciro edilemez

Mahkemenin müstakar içtihadıdır¹⁵.

kaydını' nasil ciranta koyabilirse, aynı şekilde keşideci de koyabilir. Bono, poliçe ve çek kanun gereği emre düzenlenen senetlerdir. Bu senetler üzerine ciranta tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı bir kambiyo senedi hâline getirir. Bunun aksine keşideci tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı hâle getirir. Bu şekilde, keşideci tarafından konan kayıtlı nama yazılı hâle gelen senedin ciro edilme imkânı kalmaz. Ancak alacağın temlik yolu ile devredilebilir. Bu yasağa rağmen yapılan ciro da alacağın temlik hükümlerine tâbi olur. ([e]TTK. m. 591) Bu durumda senedi temellük edene karşı keşideci her türlü defilerini ileri sürebilir (Prof. Dr. Fırat Öztan Kıymetli Evrak Hukuku 12. Bası, Eylül 2006 s. 118 vd.). Somut olayda takip konusu bono üzerine keşideci tarafından «ciro edilemez» şerhi konulmuş, lehtar tarafından senet ciro edilmemiş ve bizzat icra takibine konu edilmiştir. Hâl böyle olunca, bono üzerine konulan «ciro edilemez» şerhi ... senedin kambiyo senedi olma niteliğini engellemeyeceğinden Daire Bozması doğrudur. ...» açıklamaları yapılmaktadır [karar için bkz. www.lexpera.com.tr (erişim tarihi: 05.05.2019); bu karara ilişkin bir inceleme için bkz. Bilgili (n 3) b.a.]. Ayrıca bkz. ve karşı. Yargıtay HGK'nın aynen, "... Şu hâlde, bir ticari senet arkasına tedavülî öneliyici nitelikte bir kayıt düşürülmesi o senedin ticari senet olma vasfını etkilemez. Ancak, bu kayıt o senedin alacağın temlik yolu ile el değiştirmesine yol açar. Bittabi bu çeşit senedin kambiyo senetlerine müstenit özel yol ile açılan takibin dayanağı yapılmasına yasal engel yoktur. Keza, [e]TTK. nun 741, 742 maddeleri sadece emre yazılı havalelerle, emre yazılı ödeme ve aktileri hakkında İK. nun çek, bono, poliçe haklarındaki takibe ait hükümlerinin uygulanamayacağını göstermekle bu görüşü doğrulamaktadır. Olaya gelince; takip konusu senet mercin kabulü hâline (kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedeli ödeme vadedi) unsurunu ve [e]TTK. nun 688. maddesinde yazılı diğer unsurları taşıdığı cihetle bono vasfındadır. Böyle olunca senet lehtarları özel takip yolundan yararlanabilir. Ne var ki, lehtar senet dışında davacı ile yaptığı sözleşmede senedin ödenmesini S.S. Kurumundan ilişiksizlik belgesinin alınması koşuluna bağlamış ve bono arkasına buna değiniler (ciro edilemez) kaydı koymuş olduğundan bu koşul geçerlidir. ..." ifadelerine yer verilen 30.01.1980 tarih ve 78-12/41 sayılı kararı [Şimşek (n 3) 585-586].

¹⁵ Gerçekten, Yargıtay 12. HD'nin 03.10.2003 tarih ve 15062/19153 sayılı, 09.05.2006 tarih ve 7431/10310 sayılı ve 30.03.2010 tarih ve 2009-26703/7666 sayılı kararlarında «ciro edilemez» (ayrıca bkz. Yargıtay 12. HD'nin 13.02.2014 tarih ve 72/3761 sayılı kararı); Yargıtay 12. HD'nin 09.10.2006 tarih ve 15457/18616 sayılı kararında «İşbu senet T. D. T. A.Ş. tarafından kendi işleri için üçüncü şahıslara ciro ve teminat olarak verilmek üzere 2000 yılı ikinci dönemi Rövyolte noksanlığının ikmalî içindir.»; Yargıtay 12. HD'nin 19.12.2006 tarih ve 20936/24150 sayılı, 20.10.2011 tarih ve 3304/19632 sayılı ve 11.12.2012 tarih ve 21948/37395 sayılı kararlarında «Teminat senedir. Ciro edilemez.» (ayrıca bkz. Yargıtay 12. HD'nin 06.12.2011 tarih ve 8074/26857 sayılı kararı); Yargıtay 12. HD'nin 26.05.2009 tarih ve 3198/11215 sayılı kararında «işbu çek ciro edilemez, devredilemez»; Yargıtay 12. HD'nin 30.06.2009 tarih ve 6476/14338 sayılı kararında, çekin ön yüzünde bulunan «3. şahıslara ciro edilemez» ve arkasında yazılı «çek cirosu kabul değildir sadece K. A. E. Sist. Ltd. Şti.ne geçerlidir.»; Yargıtay 12. HD'nin 27.10.2009 tarih ve 12421/20514 sayılı kararı ile 19.03.2012 tarih ve 2011-23499/8416 sayılı kararlarında «3. şahıslara ciro edilemez»; Yargıtay 12. HD'nin 24.03.2014 tarih ve 6229/8383 sayılı kararında «bu senet tahsil cirosu ile bankalara ibrazı hariç olmak üzere 3. şahıslara ciro edilemez»; Yargıtay 12. HD'nin 23.10.2017 tarih ve 7353/12859 sayılı kararında «işbu çek teminat çeki olup, cirolanamaz ve icra takibine konu edilemez»; nihayet Yargıtay 12. HD'nin 28.05.2018 tarih ve 8861/5336 sayılı kararında ise «teminat çekidir. 3. şahıslarda kullanılamaz.» ibareleri açısından bu sonuca varılmıştır [anılan tüm kararlar için bkz. www.lexpera.com.tr (erişim tarihi: 05.05.2019)]. Yargıtay 12. HD'nin aynı yönde daha eski tarihli kararları da bulunmaktadır. Örnek olarak bkz. Yargıtay 12. HD'nin 25.04.1977 tarih ve 3157/4114 [Nazif Kaçak, İçtihatlarla Bono (2001) 215-217; Nazif Kaçak, Açıklamalı - İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono - Poliçe - Çek (2006) 243-245] ile 20.10.1981 tarih ve 6012/7655 sayılı kararları [Kaçak, Bono (n 15) 77; Kaçak, PBC (n 15) 96].

Ekleyelim ki, Yargıtay 11. HD'nin 25.01.2012 tarih ve 513/725 sayılı kararı ile Yargıtay 19. HD'nin 23.02.2010 tarih ve 2009-5022/1812 sayılı kararlarında da «teminat senedir/çekidir üçüncü kişilere/shahıslara ciro edilemez» kayıtları için aynı netice kabul edilmiştir [her iki karar için de bkz. www.lexpera.com.tr (erişim tarihi: 05.05.2019)]. «Ciro edilemez» kaydını taşıyan bir bononun nama yazılı olacağı yönünde ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD'nin 09.12.1980 tarih ve 5262/5761 sayılı kararı [Kaçak, Bono (n 15) 219; Kaçak, PBC (n 15) 247, 673, 677]. Nihayet Yargıtay 12. HD'nin 13.09.2012 tarih ve 7400/26249 sayılı kararında ise, aynen, "... Borçlu icra mahkemesine başvurusunda, takibe esas alınma[n] senedin kambiyo senedi vasfında olmadığını, senedin teminat senedi olduğunu ve senedin arkasında ciro edilemez yazısı bulunduğunu ileri sürerek takibin iptalini istemiştir. [e]TTK.nun 690. maddesinin göndermesiyle bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı kanunun 593. maddesi gereğince kambiyo senedi niteliğinde olan bonodaki hakkın devri ancak ciro ve teslim yoluyla mümkündür. Ayrıca, [e]TTK'nun 595/2. maddesi gereğince lehine ciro yapılan kimsenin ciroda gösterilmesine lüzum olmadığı gibi ciro, ciratandan sadece imzasından ibaret de olabilir. Açıklanan şekildedeki ciroya "beyaz ciro" denilir. Öte yandan, [e]TTK.nun 690. maddesinin göndermesiyle bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı kanunun 598. maddesi uyarınca ise, bonoyu elinde bulunduran kimse, son ciro beyaz ciro olsa dahi kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde s[aj]lahiyetli hamil sayılır. Bonoda ilk cirosun leh[t]ara ait olması gerekir. Leh[t]arın cirosundan önce başka ciro yapılması hâlinde ise daha sonra leh[t]arın cirosunun bulunması durumunda, leh[t]arın cirosundan önceki cirolar yok sayılır. Leh[t]arın cirosundan sonra senedi devralan hamiller, yetkili hamil olurlar. Somut olayda, takip dayanağı 01.09.2010 vade tarihli 150.000 TL [bedelli] bononun arkasındaki leh[t]ar A.Ş.['ye] ait ilk cirodan sonra menfi emre kaydı konulması sebebiyle senedin[] ciro yoluyla el değiştirmesi imkânsız olduğundan[] takip alacaklısı H. U. yetkili hamil değildir. ..." ifadeleri yer almaktadır [karar için bkz. www.lexpera.com.tr (erişim tarihi: 05.05.2019)]. Anılan açıklamalardan anlaşılabilirdiği kadarıyla bu kararında Yargıtay 12. HD, bir ciranta tarafından konulan ciro yasağı kaydının "senedin ciro yoluyla el değiştirmesini engelleyeceği" ve dolayısıyla senedi nama yazılı hâle getireceği sonucuna ulaşmıştır [ayrıca bkz. aynen "Ciranta, senedin üzerine 'ciro edilemez' ibaresini koyarak sadece ciro edilene karşı sorumlu olup ciro edilen kişinin sonradan senedi ciro etmesi durumunda sonraki ciro edilenlere karşı sorumluluğu ortadan kalkar. Bu kayıt bir menfi emre kaydı olup çeki nama yazılı çek hâline getirir." ifadelerini kullanarak bu yaklaşımı benimseyen Rabiye Yaman, "Çekin Cirosu ve Hukuki Sonuçları"

2. Ancak Yargıtay'ın ilgili kararlarında, senede düzenleyen tarafından yazılan «ciro edilemez» ibaresinin hangi gerekçeyle bir menfi emre kaydı olarak kabul edildiği ayrıca izah edilmemektedir. Yalnızca bazı kararlarda, öğretide söz konusu görüşü –yine gerekçesini özel olarak tartışmaksızın– benimseyen birtakım yazarlara atıfta bulunduğu görülmektedir¹⁶. Tespit edebildiğimiz tek bir kararda ise *Kendigelen*'in yukarıda değindiğimiz açıklamalarına yollamada bulunmaktadır¹⁷.

IV. Görüşümüz

1. Kanaatimizce kambiyo senedine düzenleyen yazdığı «ciro edilemez» veya «cirusu yasaktır» kaydı, bir menfi emre kaydı niteliğinde değildir. Dolayısıyla düzenleyen senede «ciro edilemez» ya da «cirusu yasaktır» kayıtlarından birini düşmesi hâlinde ilgili kambiyo senedi nama yazılı düzenlenmiş olmaz.

Öte yandan böyle bir kayıt –aşağıda açıklayacağımız gibi, aslında düzenleyen,

(2013) Terazi Hukuk Dergisi, C. 8, S. 85, 75]. Fakat anılan görüşe iştirak etmek hukuken olanaksızdır. Zira cırantanın kambiyo senedinin tekrar ciro edilmesini yasaklaması, senedi nama yazılı hâle getirmez ve senedin ciro ile devrine mani de olmaz [birçokları arasında sadece örnek olarak bkz. Arthur Meier-Hayoz/Hans Caspar von der Crone, *Wertpapierrecht* (2. überarbeitete Auflage 2000) 154; Öztan (n 3) 607-608; Kendigelen (n 1) 190-191; Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan) (n 11) 279; Alışkan (n 3) 124, 324-329]. Cırantanın cirosuna eklediği ciro yaşağı kaydının hukuki neticesi, “*kayıd yazan cırantanın, senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı sorumlu olmaması*”dır [TK m. 685/2, 778/1-(a), 818/1-(d); bu açıdan ayrıca bkz. ve karşı. “[e]TTK'nun 690'ıncı madde göndermesi ile [e]TTK'nın 597/2'nci maddesi hükmü gereğince, bir bonoda 'emre yazılı değildir' veya 'bu manayı ifade eder' şeklinde 'ciro edilemez' gibi ibarelerin yazılması hâli, o bononun kambiyo senedi niteliğini etkilemez. Böyle bir bonoya dayalı olarak lehtarın borçlu aleyhine kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapması mümkündür. Nitekim, somut olayda takibe konu borcu arkasında, 'bir sene içinde kimseye verilmeyecek ve ödenecek son ödeme tarihi 07.01.2004' şeklindeki bir ibarenin lehtar alacaklı tarafından imzalandığı görülmektedir. Söz konusu bu açıklama senedin ciro edilemeyeceği anlamında olup, başkaca bir kayıt içermediğinden, yukarıda belirtilen ilkeler ışığında şikâyetin reddine karar verilmesi gerekirken, takibin iptali ... doğru görüşmemiş[tir] ...” ifadelerine yer verilen, Yargıtay 12. HD'nin 21.12.2004 tarih ve 22280/26425 sayılı kararı [Eriş (n 3) 338]]. Bu vesileyle, *Eriş*'in hamiline yazılı çek hakkında yaptığı, aynen “*Acaba, cıranta, hamile yazılı çekin tekrar ciro edilmesini yasak edebilir mi? TTK'nın 818/1-d maddesi aynı Yasanın 685'inci maddesine yollama yapmıştır. Öte yandan, hamile yazılı senedin devrinin cıranta tarafından yasak edilemeyeceğine ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, lehtar veya hamil ciro yaşağı koyabilir ve hamile yazılı senet böyle bir durumda nama yazılı senet hâline dönüşür.*” şeklindeki açıklamalara [Eriş (n 3) 1092] katılmaya imkân bulunmadığını da belirtelim.

¹⁶ Örnek olarak, yukarıda andığımız kararlar arasından bkz. Yargıtay HGK'nın 11.04.2007 tarih ve 12-206/202 sayılı; Yargıtay 19. HD'nin 23.02.2010 tarih ve 2009-5022/1812 sayılı ve Yargıtay 12. HD'nin 20.10.2011 tarih ve 3304/19632 ile 28.05.2018 tarih ve 8861/5336 sayılı kararları [kararlar için bkz. www.lexpera.com.tr (erişim tarihi: 05.05.2019)].

¹⁷ Yargıtay 12. HD'nin 30.03.2010 tarih ve 2009-26703/7666 sayılı bu kararının ilgili kısmı “... Kural olarak [e]TTK.nun 730. maddesi yollaması ile çek hakkında da uygulanması gerekli aynı kanunun 597/2[.] maddesi uyarınca cıranta (çekte keşideci) çekini ciro edilmesini yasaklayabilir. Bu hâlde kaydı koyan, senet sonradan kendilerine ciro edilen kişilere karşı mesul olmaz. [e]TTK.nun 700/2[.] maddesine göre ise, «emre yazılı değildir» veya buna benzer bir kayıtlı muayyen bir kimse lehine ödenmesi şart kılınan çekin ancak alacağın temlikli yolu ile devri mümkündür. Buna göre maddede menfi emre kaydı için özel bir ibare belirlenmeyip, «emre yazılı değildir» kaydına benzer bir kayıt yeterli görülmüştür. Bu durumda «ciro edilemez» kaydı da «emre yazılı değildir» kaydına benzer kayıtlar arasında sayılabileceğinden çeki nama yazılı hâle getirir. Bu nedenle de çekin alacağın temlikli hükümleri çerçevesinde devrini zorunlu kılar. Alacağın temlikli yolu ile devir ise yazılı bir temlik beyanını ve ziynetliğin devralana naklini gerektirir. Yine [e]TTK.nun 700/2. maddesine göre anılan durumda alacağın temlikli hükümleri uygulanacağından «ciro edilemez» kaydı koyan senet borçlusunun devredene karşı haiz olduğu tüm şahsi defilerini devralana karşı herhangi bir sınırlama ile karşılaşmaksızın ileri sürebilme hakkı doğacaktır. Bununla birlikte şekil olarak cironun alacağın temlikli şartlarını bünyesinde barındıracağı söylenemiyorsa, artık çeki devralan kişi çekte dayalı olarak hak sahibi sıfatını iktisap edemeyecek ve kambiyo hukukuna ilişkin hiçbir hukuki imkândan[.] özellikle İK.nun 170/a-2 uyarınca kambiyo hukuku kapsamında takip hakkının bulunmadığı düşünülerek takibin iptaline karar verilmesi gerekirken itirazın reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir. ...” şeklindedir [karar için bkz. www.lexpera.com.tr (erişim tarihi: 05.05.2019)]. Kararda, yazarın “Çek Hukuku” isimli eserinin ilk basısına atf yapılmıştır [bkz. Abuzer Kendigelen, *Çek Hukuku* (1. Bası 2004) 130-135].

lehtar tarafından da kabul edilen, “senedin tedavül etmemesi” yönündeki iradesinden ileri gelmesine rağmen– senedin tedavül kabiliyetini kesinlikle ortadan kaldırmaz. Yani senedin tedavülünü engellemez ve geçersizliğine de yol açmaz.

Bunların yanı sıra anılan kayıtlar, düzenleyen tarafından konulacak “ödenmemeden sorumsuzluk” kaydının [TK 687, 778/2-(e), 818/1-(c)] aksine, “senede yazılmamış sayılacak” kayıtlar da değildir. Yani lehtarın, senedi üzerinde «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydıyla kabul etmesinin bir hukuki neticesi vardır.

Düzenleyenin senede yazacağı «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydı, esasen düzenleyen ile lehtar arasındaki temel ilişki sebebiyle senede konulmakta; uygulamada Yargıtay kararlarına yansıyan yaygın görünüş biçimlerinin de açıkça teyit ettiği üzere senede, “düzenleyen ile lehtarın, senedin tedavül etmeyeceği (üçüncü kişilere devredilmeyeceği) konusunda anlaşıklarını” göstererek senedin tedavülünü önlemek için yazılmaktadır. Bu nedenle söz konusu kayıtlar düzenleyen ile lehtar arasındaki temel ilişki bakımından bir anlam taşırlar ve bu ilişkiye yönelik birtakım hukuki neticeler de doğururlar.

Aşağıda bu görüşlerimizin gerekçelerini ve incelememize konu ettiğimiz kaydın kimler arasında, ne gibi hukuki sonuçlar meydana getirebileceğini ayrıntılı olarak açıklayacağız.

2. İlk olarak belirtmek isteriz ki, kanaatimizce düzenleyen tarafından kambiyo senedine yazılan «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» kayıtları, her şeyden önce lafız (kelime anlamı) itibariyle birer menfi emre kaydı olarak görülemez. Şöyle ki:

Kambiyo senetleri açıkça emre yazılı olmasalar dahi ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilebilirler [TK m. 681/1, 778/1-(a), 788/1]. Yani, kanunen emre yazılıdır. Bu nedenle anılan senetleri nama yazılı olarak düzenleyebilmek için senet metninde «emre» kaydına yer verilmemesi yetmez¹⁸; ayrıca senede, «emre yazılı değildir» ibaresi ile aynı anlamı ifade eden [TK m. 681/2, 778/1-(a)] veya «emre yazılı değildir» ibaresine benzeyen [TK m. 785/1-(b), 788/2] bir kayıt konulması gerekir¹⁹. Söz konusu kayda, “menfi (olumsuz) emre kaydı” veya “rekta kaydı” denilir²⁰.

¹⁸ Hayri Domaniç, *TTK Şerhi IV - Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması* (1990) 51, 573; Reha Poroy/Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (Gözden Geçirilmiş ve Yeniden Yazılmış 22. Bası 2018) 78; Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan) (n 11) 62, 68.

¹⁹ Karş. “[e]TTK nun 690. maddesi yolu ile uygulanması gerekli aynı Kanunun 593. maddesi[nin] ikinci fıkrasına göre keşideci senede emre yazılı değildir kelimelerini veya aynı manayı ifade eden bir kaydı derc etmiş ise senet temlik yolu ile el değiştirebilir. Tetkik konusu olayda senetteki «emrî havalesine» sözleri silinmiştir. Anlamı 593. maddeye uygun temlikten devrinin mümkün olduğu hususunun dercinden ibarettir. Senedi ciro sureti ile iktisap eden hamilin yetkili olmaması sebebi ile İİK nun 170/A. maddesi gereğince takibin iptaline karar verilmesi gerekirken itirazın red olunması isabetsiz. ... görüldüğünden merci kararının ... bozulmasına ...” ifadelerine yer verilen, Yargıtay 12. HD’nin 04.11.1980 tarih ve 7673/7824 sayılı kararı ve bu karara yazılan karşı oy yazısı (Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. X, S. 4, Y. 1980, 1047-1049).

²⁰ Poroy/Tekinalp (n 18) 94. «*Recta*» yahut «*rekta*» kelimesi, “*ad içerir, ancak emre değildir*” manasına gelir [Poroy/Tekinalp (n 18) 78; Pulaşlı (n 3) 55]. Bu bakımdan “nama yazma” anlamını taşır ve –hiç kuşkusuz senede düzenleyen tarafından konulmuş bulunması koşuluyla– senedin nama yazılı olması sonucunu verir [Poroy/Tekinalp (n 18) 94].

«Ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» ifadeleri ise «emre yazılı değildir» ibaresi ile “*aynı anlamda*” olmadıkları gibi, görüşümüzce anlam yönünden ona “*benzeyen*” kayıtlar arasında da yer almaz. Bu nedenle söz konusu kayıtlar, birer menfi emre kaydı değildir. Zira bu kayıtlar semantik açıdan senedin “emre yazılı olmadığını” ya da “nama yazılı olduğunu” göstermedikleri gibi, esasen “üzerinde buldukları senedin nama yazılı senetlerin devir usulüne tâbi kılındığı” sonucuna varılmasına müsait herhangi bir açıklık da taşımamaktadırlar²¹. Konu öğretide incelenirken “*menfi emre kaydının bu şekilde yazılamayacağı*” dile getirilmesinin²² sebebi, işte budur.

Değişik bir söyleyişle: Kanun koyucu menfi emre kaydı hususunda özel yahut belirli bir şekil veya ifade aramadığı ve bir sınırlama öngörmediği, aksine, senedi nama yazmak bakımından «emre yazılı değildir» ibaresi ile aynı anlamda olan yahut ona benzeyen [TK m. 681/2, 778/1-(a), 785/1-(b), 788/2] ibareleri de yeterli gördüğü için kambiyo senetleri nama yazılı olarak düzenlenirken farklı deyimler kullanılabilir²³. Ancak düzenleyenin senede yazdığı «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» kayıtları, anılan deyimler arasında yer almaz.

Öte yandan mutlaka vurgulamak isteriz: Kanunen emre yazılı bir senedin nama yazılabilmesi için senedin emre yazılı olmadığını veya nama yazılı olduğunun senette “*açıkça*” belirtilmesi zorunluluğu²⁴, kanaatimizce sadece “*kaydın mevcudiyeti*” ile sınırlı değildir. Bilakis, bu zorunluluk, “*senette bir kaydın bulunması*”na ek olarak, “*söz konusu kaydın bir ‘menfi emre kaydı’ olduğunun senetten ‘açıkça’ anlaşılabilmesini*” de kapsar. Yani, menfi emre kaydı olarak «emre yazılı değildir» ibaresi ile aynı anlamda olan yahut ona benzeyen herhangi bir ifadeden yararlanılabilir [TK m. 681/2, 778/1-(a), 785/1-(b), 788/2]. Fakat tercih edilen ibarenin, bir “menfi emre kaydı” olmak bakımından herhangi bir tereddüde mahal vermemesi, dolayısıyla üzerine konulduğu senedin “emre yazılı olmadığını” yahut “nama yazılı olduğunu” şüpheye yer bırakmaksızın, tüm ilgililerce anlaşılabilir biçimde, “*açıkça*” ve “*kesin olarak*” göstermesi gerekir. Bu açıdan menfi emre kaydının, ilgili senedin “emre yazılı olmadığını” ya da “nama yazılı olduğunu” ortaya koymak yönünden müphem olmaması şarttır.

²¹ Karş. Saraç (Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal) (n 3) 209.

²² Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan) (n 11) 279.

²³ Kendigelen (n 1) 153.

²⁴ Birçokları arasından sadece örnek olarak bkz. Öztan (n 3) 197; Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan) (n 11) 62, 68; ayrıca bkz. Kendigelen (n 1) 36-37. Bu husus Yargıtay HGK’nın 05.03.2014 tarih ve 2013-2113/210, 05.03.2014 tarih ve 2013-2180/237 ve 21.05.2014 tarih ve 406/685 sayılı kararlarında “... *Nama yazılı senet için verilen tanımda iki husus üzerinde durulmuştur. Bir defa, ‘senedin belli bir şahsın namına (adına) yazılı olması’ gerekir. Bu birinci şarttır (olumlu, pozitif şart). İkinci şart ise, ‘senedin emre kaydını ihtiva etmemesi’ ve ‘kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmamasıdır’ (olumsuz, negatif şart). Bazı kıymetli evrak vardır ki, Kanun bunları, aksine bir kayıt taşımadıkları takdirde, emre yazılı saymıştır. Bunlar, belli bir şahıs namına yazılı olsa ve emre kaydı ihtiva etmese bile, kanun hükmü gereği emre yazılı kıymetli evrak sayılır. Böyle senetleri, ancak emre yazılı olmadıklarını ‘açıkça’ belirtmek suretiyle nama yazılı olarak düzenlemek mümkündür. Bu belirtme, senede ‘menfi emre kaydı’ konarak yapılır. ...” ifadeleriyle dile getirilmiştir [kararlar için bkz. www.lexpera.com.tr (erişim tarihi: 05.05.2019)].*

Öyleyse görülmektedir ki, kanun koyucunun menfi emre kaydı olarak kullanılabilecek ibareler konusunda kabul ettiği serbesti, anılan kaydın, senedin emre yazılı olmadığını veya nama yazılı olduğunu “kesin” bir biçimde göstermesi zorunluluğu ile birlikte değerlendirilmelidir. Düzenleyen tarafından senede yazılan «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» ibareleri ise, üzerine konuldukları kambiyo senedinin nama yazılı olduğunu kabul edebilmek için aranacak olan bu kesinlikten yoksundur²⁵.

Kısacası, bir an için düzenleyenin kambiyo senedine «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kayıtlarını eklemesindeki amacın gerçekten de senedi nama yazmak olduğu varsayılsa dahi, söz konusu kayıtları taşıyan senetler nama değil, emre yazılı olarak düzenlenmiş olacaktır. Zira anılan ibareler birer menfi emre kaydı olarak kabul edilemeyeceklerinden, kambiyo senedinin nama yazılı düzenlenmiş olması sonucunu doğurma kabiliyetleri de bulunmamaktadır.

Öte yandan düzenleyenin kambiyo senedini nama yazmak için «emre yazılı değildir» ile aynı anlama gelen yahut ona benzeyen herhangi bir ibareyi kullanabileceği bir gerçek olmakla beraber [TK m. 681/2, 778/1-(a), 785/1-(b), 788/2], bir ifadeyi menfi emre kaydı olarak yorumlarken ve dolayısıyla bu ifadeyi kullanan düzenleyenin senedi nama yazmak iradesini taşıdığı kabul edilirken, onun bu iradeyi neden «emre yazılı değildir» yahut «nama yazılıdır» kayıtlarını kullanarak ortaya koymadığı sorusu üzerinde de düşünülmelidir. Zira düzenleyen, kambiyo senedini nama yazma iradesini, senede «emre yazılı değildir» ya da «nama yazılıdır» kayıtlarını ekleyerek göstermek imkânına pekâlâ sahiptir²⁶. Buna karşın o, incelediğimiz varsayımda böyle yapmayıp senedin üzerine «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» yazmaktadır. Bu tercihin sebebi ise düzenleyenin “senedi nama yazılı olarak düzenlemek” değil, “senedin devredilmemesi (tedavül etmemesi)” iradesine sahip olmasıdır. Yani düzenleyenin senede yazdığı «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtlarından “*senedin devredilmesinin istenmediği ve lehtar ile bu hususta anlaşıldığı*” anlamının çıkarılması gerekmekte; düzenleyen, senede bu kayıtları tam da söz konusu anlama gelmesi için yazmaktadır. Aşağıda değineceğimiz üzere, anılan kayıtların uygulamada kullanıldıkları hâller ve kullanılış biçimleri de bu neticeyi ayrıca teyit etmektedir.

Hâl böyle olunca, düzenleyen tarafından kambiyo senedine konulan «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» ibarelerine “*senedin ciro yoluyla değil, alacağın temlik yoluyla devredilebileceği ve dolayısıyla nama yazılı olduğu*” anlamı verilmesi, “*senedi nama yazmayı*” değil “*senedin tedavül etmemesini*” isteyen düzenleyenin (ve senedi tedavüle çıkarmamak hususunda düzenleyen ile anlaşan lehtarın) iradesine aykırı düşmektedir. Bu bakımdan kambiyo senedine «ciro edilemez» veya «cirosu

²⁵ Bu açıdan karşı. Öztan (n 3) 608, dph. 290; ayrıca bkz. «ciro edilemez» ibaresinin açık anlamlı bir menfi emre kaydı olduğu yönünde Tekil (n 3) 54.

²⁶ Nitekim bu yönden bkz. Teoman (n 3) 1218.

yasaktır» yazan düzenleyen, nama yazılı bir senet düzenlemek amacıyla olmadığı bizce tereddütsüzdür²⁷.

3. İşte tam da burada, bir kambiyo senedini düzenleyen kişinin senede «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydını “*neden*” yazdığını biraz daha yakından incelemek icap eder.

Görüşümüzce “düzenleyen” konumundaki kişiler kambiyo senetlerine bu kayıtları “*senedin devredilmeyeceği hususunda lehtar ile anlaşıldığını belli etmek için*” yazmaktadır. Buna göre, düzenleyen ve lehtar, ilgili kambiyo senedinin düzenlenip lehtara teslimine sebep olan temel ilişki çerçevesinde, senedin devredilmeyip lehtarın elinde kalacağını kararlaştırmıştır. Düzenleyen senede bu nedenle «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» yazmakta ve lehtar da senedi yine aynı nedenle üzerinde «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kayıtlarını taşır biçimde kabul etmektedir. Yoksa burada kesinlikle senedin nama yazılı düzenlenmesi amaçlanmamaktadır. İlgili kayıt senedin “*devir şeklini belirlemeye ya da değiştirmeye*” değil, “*devredilmeyeceğine ilişkin anlaşmayı göstermeye*” matuftur.

Gerçekten de bazen senedin düzenlenmesine sebep teşkil eden temel ilişki, senedin tedavül etmemesini, yani lehtarın elinde kalmasını öngörebilir. Bunun en somut örnekleri, teminat senetleri ile tedavül gayesi olmayan hatır senetleridir²⁸. Nitekim «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydının, bilhassa teminat amacıyla verilen senetler üzerinde sıklıkla yer aldığı ve genellikle senedin teminat senedi olduğu kaydıyla beraber kullanıldığı, öğretilde açıkça dile getirilmektedir²⁹.

Teminat için kambiyo senedi düzenlenmesinde amaç, teminatı olarak verildiği borç ifa edilene kadar senedin lehtarın elinde kalması ve borç ifa edildiğinde düzenleyene iadesi; ancak eğer borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse bu defa lehtarın senedi tahsil edebilmesidir. Tedavül gayesi bulunmayan hatır senetlerinde de taraflar, lehtarın mali durumunu olduğundan daha iyi gösterme ihtiyacı ortadan kalktığına, senedin düzenleyene geri verilmesini kararlaştırmıştır.

²⁷ Bir kez daha bkz. ve karşı. Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan) (n 11) 279.

²⁸ Tedavül gayesi olmayan hatır senedi, senedin tedavül etmeyip lehtarın elinde kalması, buna karşın hesaplarında senedin alacak olarak gösterilmesi suretiyle lehtarın mali durumunun olduğundan daha iyi gözükmesi için düzenlenir [Öztaş (n 3) 1010]. Bu tür senetlerde taraflar, hatır alacaklısının senede dayanarak hatır borçlusundan bir talepte bulunmayacağı ve senedi de başkasına devretmeyeceği hususunda anlaşmıştır [Nurkut İnan, *Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları* (1969) 116-117, 64-65]. Yani taraflar arasındaki ilişki, senedin başkasına devredilmeyeceği kararlaştırılmıştır [Numan Sabit Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler* (2019) 76, d.pn. 112]. Öğretilde, hatır anlaşması ile senedin düzenlenmesi arasında zıtlık bulunması sebebiyle, böylesi senetlerin muvazaalı ve dolayısıyla hükümsüz sayılmasının gerektiği ifade edilmektedir [İnan (n 28) 116-119; Öztaş (n 3) 1011, 1012; Sönmez (n 28) 80; ayrıca bkz. Öztaş (n 3) 1011, d.pn. 4 ve 5'te anılan yazarlar]. Buna karşın tedavül gayesi olan bir hatır senedi ile tedavül gayesi olmayan bir hatır senedi arasında, senedi iktisap eden üçüncü kişiler açısından hiçbir fark bulunmaz [Öztaş (n 3) 1011]. Hatır anlaşmasının tarafları arasındaki ilişki bakımından ise farklılık, tedavül gayesi bulunan hatır senetlerinde, hatır borçlusunun, senedi dava yoluyla geri alma hakkının olmamasında yatar [Öztaş (n 3) 1011]. Tedavül gayesi bulunmayan hatır senetlerinde ise hatır borçlusu senedi geri isteyebilecektir [bu açıdan bkz. ve karşı. İnan (n 28) 133; Karayalçın (n 3) 148-149, d.pn. 46; Kınacıoğlu (n 3) 97; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan) (n 11) 155; Sönmez (n 28) 79].

²⁹ Kendigölen (n 1) 154.

Buna göre, düzenleyenin bir kambiyo senedine «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kayıtlarını yazmasındaki temel sebepler, lehtar ile senedin devredilmeyeceği hususunda anlaşmalarını gösterebilmek, –aşağıda açıklayacağımız üzere hukuken bu netice doğmayacak olmakla birlikte– senedin tedavül etmemesini sağlamak ve nihayet temel ilişkideki şartlar gerçekleştiğinde senedin kendisine iadesini kolaylaştırabilmektir. Öyleyse bir kambiyo senedine –ve örneklerimiz üzerinden ilerleyecek olursak bir teminat senedine ya da tedavül gayesi olmayan bir hatır senedine– «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydının eklenmesinin sebebi senedin nama yazılı olarak düzenlenmek istenmesi değil, senedin devredilmeyeceğine ilişkin anlaşmaya işaret etme ve senedin tedavülünü engelleme arzusudur. Yani düzenleyen, senede bu kaydı yazarak bir taraftan senedin devredilmeyeceğinin (tedavül etmeyeceğinin) kararlaştırıldığını üçüncü kişilere de göstermek, diğer taraftan ise eğer lehtar koşulları yerine geldiğinde senedi iade etmekten kaçınırsa, senedin geri alınmasını kolaylaştırabilmek istemektedir.

Fakat düzenleyen, «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydına kimi zaman senedin devredilmemesinin kararlaştırıldığı temel ilişkiye yönelik bir kayıtla beraber yer verirken (örneğin: «*teminat senedir, ciro edilemez*» gibi), kimi zaman ise bunu yapmaz ve sadece «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydını kullanır. Teminat senetlerinde genellikle birinci varsayım rastlanırken, tedavül gayesi olmayan hatır senetlerinde ise ikinci olasılıkla karşılaşılır.

Hâl böyle olunca görülmektedir ki, düzenleyenin senede «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydını yazmasındaki irade, kesinlikle senedi nama yazılı olarak düzenlemeye yönelik değildir. Burada yapılmak istenen, senedin devredilmeyeceği hususunda anlaşıldığını göstererek tedavülünü engellemek ve icabında senedin geri alınmasını kolaylaştırabilmektir. Dolayısıyla biz, düzenleyenin senede «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydını yazarken “şahsi defilerini sonraki hamillere karşı da ileri sürebilmeyi amaçladığı”³⁰ düşüncesinde değiliz. Kanaatimizce «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» ifadeleri bu şekilde yorumlanmaya müsait bulunmamaktadır. Şöyle ki:

a) Esasen yukarıda da açıkladığımız üzere «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtları, böyle bir yoruma her şeyden önce lafız itibarıyla elvermemektedir. Zira anılan ibareler lafız bakımından “senedin yalnızca alacağın temlik yoluyla devredilebilmesinin arzulandığı” ya da “senedin nama yazılı olduğu” anlamını bünyesinde barındırmamaktadır ve alacağın temlik üzerinden şahsi defilerin ileri sürülebilmesi imkânı ile bağlantı kurulmasına olanak da vermemektedir. Söz konusu ifadelerden çıkarılabilecek ilk ve olağan anlam, kesinlikle bu değildir.

³⁰ Bu görüşte bkz. Teoman (n 3) 1218; Kendigelen (n 1) 154-155.

b) Emre yazılı kıymetli evrak –ilke olarak– ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilir (TK m. 647/1, 648/2). Buna göre ciro, emre yazılı senetlerin devri için yapılması gereken bir işlemdir (TK m. 647/2). Ancak düzenleyenin senede «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydını yazarken kast ettiği “ciro” ise “senedin devir şekline” yani “emre yazılı olup olmamasına” matuf değildir. Buradaki “ciro” sözcüğü, “*senedin devredilmesi için yapılacak olan somut ciro işlemine/işlemlerine*” yöneliktir. Yoksa kayıt konulurken, “*senedin devir usulünün, yani senedin devri için yapılması gereken işlemin değiştirilmesi (=senedin ciro değil de alacağın temlik yoluyla devredilebilir olması)*” amaçlanmamaktadır³¹. Dolayısıyla «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» kaydı, senede, “*emre yazılı olduğundan ilke olarak ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilebilecek olan bu senet üzerinde ‘ciro işlemi yapılmaması’, yani ‘senedin tedavül etmemesi’ için*” yazılmaktadır.

Şu durumda düzenleyen, «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydını senedi nama yazılı olarak düzenlemek için değil, tam tersine, “senet emre yazılı olduğu için” eklemektedir. Değişik bir söyleyişle, «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydının gerek lafız itibariyle sahip bulunduğu anlam, gerek kaydın senede yazılmasındaki irade, senedin “*ciro yerine alacağın temlik yoluyla devredilebilmesini öngörmeye*” yönelmemiştir. Buradaki irade, “*senedin (hiç) devredilmemesinin kararlaştırıldığını göstermeye ve (hiç) devredilmemesini sağlamaya*” yöneliktir. Yani bu kayıt senede, “*senedin ‘ciro yoluyla’ devredilmesini*” önlemeye matuf olarak konulmamaktadır. Bu bakımdan kaydın senede yazılması ile elde edilmek istenen netice de kesinlikle “*senedin alacağın temlik yoluyla serbestçe devredilebilmesi ve dolayısıyla senet üçüncü kişilere devredildiğinde düzenleyenin lehtara karşı sahip olduğu şahsi defileri senedi devralan üçüncü kişilere karşı da ileri sürebilmesi*” değildir. Bilâkis, bu kayıt konulurken, açıkça, “*senedin hiç devredilmeyip lehtarın elinde tutulması*” istenmekte ve senedi söz konusu kayıtle teslim alan lehtar da düzenleyen ile aralarındaki temel ilişkiye uygun davranarak senedi devretmeyip elinde tutmayı kabul etmektedir.

Kısacası, bir kambiyo senedine «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» yazan düzenleyen, senedin yalnızca “ciro” işlemiyle değil, alacağın temlik yoluyla devredilmesine de razı gelmemektedir. O, senedin “*hiç devredilmemesini*” istemektedir ve «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» kaydını kullanırken bu neticeyi elde etmeyi amaçlamaktadır.

c) Eklemek isteriz ki, düzenleyenin senede yazdığı «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydının hukuki sonucunun ne olacağı belirlenirken, senede bu gibi bir kaydın “*ciranta*” tarafından yazılmasına yönelik olarak TK m. 685/2’de yer alan düzenlemeden yararlanılmasına veya anılan düzenleme ile bağlantı kurulmasına görüşümüzce ihtiyaç yoktur. Nitekim buraya kadarki açıklamalarımız da TK m.

³¹ Bir kez daha bkz. ve karşı. Saraç (Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal) (n 3) 209.

685/2'den faydalanılarak veya söz konusu hükümlerle bir ilişki kurularak yapılmış değildir. Buna karşın, TK m. 685/2 düzenlemesinin görüşümüzü ve vardığımız neticeleri değiştirir bir yönünün olmadığını da vurgulamak icap eder. Şöyle ki:

TK m. 685'in "(t)eminat işlevi" şeklindeki başlığından da açıkça anlaşılacağı üzere bu hüküm³², "cironun teminat işlevi" ve dolayısıyla "cirantanın sorumluluğu" ile ilgilidir. TK m. 685/1, cirantaya, cirosuna buna ilişkin bir kayıt yazarak, cirosunun teminat işlevini "tamamen" ortadan kaldırma imkânı verir. Cirosuna sorumsuzluk kaydı yazan bir ciranta, ilgili kambiyo senedindeki cirosu sebebiyle, senedi ciro ettiği kişi de dâhil, "hiç kimseye karşı" sorumlu olmaz. Yani senet ödenmezse, kendisine müracaat edilemez. Ciranta tarafından getirilecek bir "ciro yasağı" ise onun cirosunun teminat işlevini, "senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı" ortadan kaldırır. Ancak cirosuna bu kaydı yazan ciranta, yaptığı ciro işlemi kapsamında, "senedi ciro ettiği kişiye karşı" sorumlu olmaya devam eder (TK m. 685/2).

Öyleyse TK m. 685, "temlik cirosunun teminat işlevinin ortadan kaldırılması" ile alakalı bir düzenlemedir³³. Buna göre ciranta cirosuna bir "sorumsuzluk kaydı" eklediğinde cirosunun teminat işlevi "herkese karşı" (TK m. 685/1), bir "ciro yasağı kaydı" eklediğinde ise "senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı" (TK m. 685/2) bertaraf edilmiş olur³⁴. Bu yönüyle TK m. 685/2, cironun kayıtsız ve şartsız olması kuralının (TK m. 682/1) bir istisnasıdır³⁵. Zira TK m. 682/1'de cironun kayıtsız ve şartsız olmasının gerektiği, cironun bağlı tutulduğu her şartın yazılmamış sayılacağı hükme bağlanmakta iken, TK m. 685/2'de cirantanın, cirosuna, "senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı sorumlu olmama" neticesini doğuran bir kayıt eklemesine müsaade edilmektedir.

Söz konusu ciro yasağı kaydı sebebiyle artık kaydı yazan cirantaya yalnızca senedi ciro ettiği kişinin başvurabileceği ve böyle bir başvuru hâlinde cirantanın bu kimseye karşı şahsi defilerini ileri sürebileceği kuşkusuzdur. Fakat kanaatimizce TK m. 685/1 (sorumsuzluk kaydı) ile TK m. 685/2 (ciro yasağı) arasındaki fark, "şahsi defilerin ileri sürülmesi" meselesinden kaynaklanmamaktadır³⁶. Zira cirantanın cirosuna

³² TK m. 685, tüm kambiyo senetlerine uygulanır [TK m. 778/1-(a), 818/1-(d)].

³³ Bkz. Karayalçın (n 3) 145; Öztan (n 3) 606; Oğuz İmregün, *Kıymetli Evrak Hukuku* (2007) 76; Bilgili (n 3) 32-33.

³⁴ Nitekim bkz. cirantanın cirosunun teminat işlevini tahdit edebileceği gibi tamamen de ortadan kaldırılabileceğinden söz eden Kınacıoğlu (n 3) 149; yine bkz. TK m. 685/1'deki ([e]TK m. 597/1'deki) durumda (=sorumsuzluk kaydı) cironun teminat işlevinin "bertaraf edildiği", buna karşın TK m. 685/2'deki ([e]TK m. 597/2'deki) varsayımda (=ciro yasağı) ise "sınırlandırıldığı" yönünde Alışkan (n 3) 320, 324; ayrıca bu hususta genel olarak bkz. Alışkan (n 3) 319-329.

³⁵ Tekil (n 3) 59; Yılmaz (n 3) 143; Çeker (n 13) 506.

³⁶ Bu hususta bkz. İmregün (n 33) 68. Yazar konu hakkında aynen "[e]TTK. m. 597.1 inci fıkra ile 2.nci fıkra arasındaki fark, 1. inci fıkradaki hâlde, cirantanın poliçeden dolayı kimseye karşı sorumlu söz konusu olmadığı hâlde, ikinci fıkrada, poliçeyi ciro ve teslim ettiği kişiye karşı sorumlu olup, onun poliçeyi devir edeceği kişilere karşı sorumlu olam[ayacağı] değil, kanımca, o kişilere karşı da poliçeyi devir ettiği kişiye karşı haiz olduğu şahsi defileri dermeyer edebileceğidir. Zira, [e]TTK. m. 597.2'deki kayıtlı poliçeyi devralan kişi, bir üçüncü kişiye poliçeyi devretse ve hamil durumundaki bu kişi, muhata[p] poliçeyi kabul etmediği veya ödemediği cihetle gerekli protestoyu çekip rücu mekanizmasını işletse, poliçeyi kendisine devredene başvurup, poliçenin iadesi ile poliçe meblağını ve sair giderleri talep edebilir. Bu kişi de, poliçeyi kendisine [e]TTK. m. 597.2'deki yasakla devretmiş kişiye rücu edebilir. O hâlde [e]TTK. m. 597.2[']deki yasağı koyan kişinin bu yasağı koymakta yararı, ancak bu poliçe ile kendisine rücu edebilecek tek bir kişi (kendisinin poliçeyi

eklediği ciro yasağı kaydının “şahsi defilerin ileri sürülebileceği kişilerin çevresini genişletmek” şeklinde bir amacı olmadığı gibi, böyle bir sonucu da yoktur. Cirantanın cirosuna ciro yasağı kaydı yazmasındaki amaç ve söz konusu kaydın meydana getireceği hukuki netice, cirantanın sorumluluğunun çerçevesinin kişi yönünden daraltılmasıdır³⁷. Bu kayıt sayesinde ciranta sadece senedi ciro ettiği kimseye karşı sorumlu olacağından, cironun teminat işlevi ve dolayısıyla cirantanın sorumluluğu kişi bakımından “senedin ciro edildiği kimse” ile sınırlandırılmış olacaktır³⁸.

Şu durumda görülmektedir ki, cirantanın cirosuna eklediği ciro yasağının, “şahsi defilerin ileri sürülebileceği kişilerin çevresini genişletmek” veya “bu defilerin senedi sonradan devralan kişilere karşı da ileri sürülebilmesini sağlamak” şeklinde bir neticesi bulunmamaktadır. Bu bakımdan TK m. 685/1 ile TK m. 685/2 arasındaki farklılık da “şahsi defiler” ile ilgili değildir. Esasen ciranta, cirosuna ciro yasağı kaydı eklesin veya eklemesin, şahsi defilerini, senedi devrettiği kimseye karşı zaten ileri sürebilecektir. Dolayısıyla cirantanın cirosuna yazdığı ciro yasağı kaydı şahsi defileri senet sonradan kendilerine ciro edilmiş kimselere karşı da ileri sürülebilir hâle getirmemekte, bundan da öte, anılan kimselere karşı olan sorumluluğu tamamen ortadan kaldırmaktadır (TK m. 685/2).

Açıklamaya çalıştığımız nedenlerle biz, cirantanın cirosuna «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydını yazabilmesinin (TK m. 685/2) gerekçesinin, “*nama yazılı senetlerin devrinde devredenin defiler yönünden haiz olduğu imkânı kendisine tanımak*” olduğu görüşünde³⁹ değiliz. Hâl böyle olunca, aynı kaydın senede düzenleyen tarafından yazılmasının hukuki neticesinin de bu kabul üzerinden belirlenemeyeceğini düşünürüz⁴⁰.

4. Diğer taraftan dikkat çekilmesi kaçınılmazdır ki, «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtları birer menfi emre kaydı niteliğinde olmadığından, «emre» kaydını içermeyen bir kambiyo senedine düzenleyen tarafından bu kayıtlardan birinin eklenmesi hâlinde anılan senet nama yazılı olarak düzenlenmiş olmaz. Örneğin senet metni “*İşbu bono mukabilinde (A) 'ya 150.000-TL ödeyeceğim. Ciro edilemez.*” şeklinde olan bir bono, kanaatimizce «nama» değil, «emre» yazılıdır.

ciro ve temlik ettiği kişi) bırakmak ve onun olası rücuunda ona karşı kişisel defilerini kullanabilmektir.” açıklamalarını yapmaktadır [İmregün (n 33) 68].

³⁷ Nitekim bkz. konu ile ilgili olarak aynen “*Böyle bir şart vazolunmuşsa, ciranta kendi cirosundan sonra icra edilecek ciro sahiplerine karşı mesul olmak istemediğini beyan etmiş olur. Lâkin kendi cirantasına yani senedi devrettiği şahsa karşı mesuliyeti bakidir. Esasen memnuiyet de bu şahsa müteveccihdir. Memnuiyet hilâfına senedi memnuiyeti koyan şahsın cirantasından iktisap eden kimse memnuiyeti vazeden cirantaya rücu edemez.*” açıklamalarını yapan Arslanlı (n 3) 111.

³⁸ Meier-Hayoz/von der Crone (n 15) 154. Domaniç bu durumu aynen “... Şayet, devir yasağına rağmen senet üçüncü şahıslara intikal etmişse, ciranta bunlara karşı sorumlu değildir. Başka bir ifade ile bu hâlde ciro kısmen teminat kudretin[e] sahiptir, kısmen değildir.” ifadeleriyle izah etmektedir [Domaniç (n 18) 135].

³⁹ Bu görüşte bkz. İmregün (n 33) 68 ve Kendigelen (n 1) 154.

⁴⁰ Bir kez daha bkz. ve karşı. Kendigelen (n 1) 154-155.

Öte yandan «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kayıtlarının kambiyo senedinde «emre» kaydı ile birlikte kullanılması durumunda ise artık söz konusu senedin nama yazılı bir senet olarak kabul edilemeyeceği tartışmasız olsa gerektir. Bu varsayıma özel olarak işaret etmemizin sebebi ise şudur:

Türk uygulamasında en sık kullanılan kambiyo senetleri bono ve çekdir. Ülkemizde bono, genellikle, belirli kısımları boş bırakılarak önceden matbu biçimde hazırlanmış olarak satılan senetlerdeki boşlukların doldurulması suretiyle düzenlenmektedir. Dolayısıyla bononun düzenleyen tarafından el yazısı veya bilgisayar ile baştan sona bizzat kaleme alınması hâline pek rastlanmamaktadır. Çek düzenlenirken ise, bankalarca bastırılan çek defterlerindeki (ÇekK m. 2/5) matbu çek yaprakları kullanılmaktadır.

Kambiyo senetleri ayrıca «emre» kaydını taşımaları dahi zaten kanunen emre yazılı olmalarına karşın gerek matbu bonolarda, gerek bankalarca bastırılan (hamiline olmayan) çek yapraklarında «emrühavalesine» veya «emre» kaydı da senet metninde açıkça yer almaktadır. İşte «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydı, senede, senedin bu matbu şekli olduğu gibi muhafaza edilerek, yani «emrühavalesine» veya «emre» ibaresi ile birlikte bulunacak şekilde eklendiğinde ise ortaya, senet metni örneğin “*İşbu bono mukabilinde sayın (A) veya emrühavalesine 150.000-TL ödeyeceğim. Giro edilemez.*” gibi olan bir bono yahut “*İşbu çek karşılığında sayın (A) emrine 150.000-TL ödeyiniz. Giro edilemez.*” biçiminde olan bir çek çıkmaktadır.

Dikkat edilirse bu varsayımlarda düzenleyenin üzerine «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» ibarelerini yazdığı senet, kanunen emre yazılı olması şöyle dursun, metninde açıkça «emre» kaydını barındıran bir senettir. «Ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» kayıtları, kanunen emre yazılı olan ve metninde de açık bir «emre» kaydı taşıyan böyle bir senedin nama yazılı düzenlenmiş olması neticesini veremez. Anılan senetlerin emre yazılı oldukları hususunda en küçük bir tereddüt duyulmamalıdır⁴¹.

Öyleyse «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» kayıtlarını «emre» kaydı ile birlikte içerecek şekilde düzenlenen kambiyo senetleri, kanunen emre yazılı olmalarından da öte, açıkça «emre» kaydını içerdikleri için emre yazılıdır. «Emre» kaydı kullanılmaksızın veya içerdiği matbu «emre» kaydının üzeri çizilip «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» ibareleri eklenerek düzenlenen kambiyo senetleri ise, anılan ibareler birer menfi emre kaydı niteliğinde olmadıkları için (kanunen emre yazılıdır.

⁴¹ Nitekim düzenleyenin kambiyo senedine eklediği «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtlarını birer menfi emre kaydı olarak nitelendiren yazarlardan *Alışkan* da konu hakkında aynen “*Şu hâlde, keşideci veya tanzim eden, kambiyo senedinin ciroyla devri olanağını ortadan kaldırmak istediğinde senedi, emre kaydını içermeyen belirli bir kişi ismine (lehtar) keşide etmek veya düzenlemekten başka, ciroyu yasaklayan bir kaydı da senet metnine açıkça koymak zorundadır. Giro yasağı kaydı, «ciro edilemez», «ciro yasaktır», «emre yazılı değildir»[.] «namadır» gibi bir ibareden oluşur.*” açıklamalarını [bkz. *Alışkan* (n 3) 119-121] yapmaktadır.

5. Ekleyelim ki, «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtlarının uygulamada nasıl kullanıldıklarına bakıldığında, düzenleyenin senede bu kayıtları senedi nama yazma iradesiyle ekmediği de aslında net biçimde görülmektedir. Örneklerle somutlaştıracak olursak:

Yukarıda değindiğimiz Yargıtay kararlarına⁴² konu olaylarda Yüksek Mahkemece menfi emre kaydı olarak nitelendirilen, «*Teminat senedir. Ciro edilemez.*», «3. şahıslara ciro edilemez», «çek cirosu kabil değildir sadece K. A. E. Sist. Ltd. Şti. ne geçerlidir.», «bu senet tahsil cirosu ile bankalara ibrazı hariç olmak üzere 3. şahıslara ciro edilemez», «işbu çek teminat çeki olup, cirolanamaz ve icra takibine konu edilemez», «teminat çekidir. 3. şahıslarda kullanılamaz.» ve «İşbu senet T. D. T. A.Ş. tarafından kendi işleri için üçüncü şahıslara ciro ve teminat olarak verilemez. Bu senedin veriliş sebebi 2000 yılı ikinci dönemi Röyolty noksanlığının ikmali içindir.» şeklindeki ibarelerin –ve hiç kuşkusuz, senede düzenleyen tarafından yazılan aynı anlamdaki diğer kayıtların– tamamı oldukça belirgin bir biçimde “*senedin devredilmesini (tedavülünü) önlemeye ve düzenleyen ile lehtar arasındaki, senedin devredilmeyeceğine ilişkin anlaşmayı göstermeye*” matuftur. Görüşümüzce anılan kayıtların hiçbirinin altında “senedi nama yazılı olarak düzenleme” yahut “şahsi defilerin ileri sürülebileceği kişilerin çevresini genişletme” iradesi yatmamaktadır.

6. Düzenleyen tarafından senede yazılan «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» ibarelerinin birer menfi emre kaydı olmadığını ve uygulamada da bu kayıtların senede (“*her zaman*” olmasa da en azından “*çoğu zaman*”) senedi nama yazma iradesiyle eklenmediğini böylece saptadıktan sonra, anılan kayıtların senede konulmasının hukuki neticesinin ne olduğunu açıklamak icap eder.

a) Öncelikle şunu belirtmek gerekir: Senedin devredilmesini önlemeye ve düzenleyen ile lehtar arasında bu yönde anlaşıldığını belli etmeye yönelik olan «ciro edilemez» ve «cirosu yasaktır» kayıtları kambiyo senedini geçersiz hâle getirmez; senedin tedavül yeteneğini ortadan kaldırmaz; senedi kıymetli evrak olmaktan çıkarmaz⁴³. Yani söz konusu kayıtlar temelde “tedavülü engellemeye” matuf

⁴² Bkz. “III. Yargıtay Uygulaması” başlığı.

⁴³ Yukarıda (bkz. “III. Yargıtay Uygulaması” başlığı) işaret ettiklerimize ek olarak, «ciro edilemez» kaydının senedin kambiyo senedi niteliğini etkilemeyeceği yönünde ayrıca bkz. Yargıtay 12. HD’nin 27.01.1983 tarih ve 10079/378 [Kaçak, Bono (n 15) 215], 17.02.1983 tarih ve 147/1134 [Kaçak, Bono (n 15) 68], 27.03.1984 tarih ve 292/3634 [Kaçak, Bono (n 15) 68] ile 24.05.2007 tarih ve 7949/10754 [Eriş (n 3) 337] sayılı kararları ve Yargıtay 11. HD’nin 25.04.1989 tarih ve 5961/2595 sayılı kararı [Kaçak, Bono (n 15) 75].

Ekleyelim ki, öğretide *Karayalçın*, bir dönem, «ciro edilemez» kaydını taşıyan bir bononun kıymetli evrak niteliğini yitirerek adı soyut bir borç senedi hâline alacağı görüşünü savunmuşsa da, daha sonra bu görüşünü değiştirerek anılan kaydı içeren bir senedin nama yazılı olarak düzenlenmiş olacağı fikrini benimsemiştir [bu hususta bkz. *Karayalçın* (n 3) 26 ve 26-27, dpn. 50]. Konu hakkında ayrıca bkz. *Alışkan* (n 3) 121-122, dpn. 88 ve *Kinacıoğlu* (n 3) 36-37.

Yargıtay 12. HD’nin 25.04.1977 tarih ve 3157/4114 sayılı kararında yer alan muhalefet şerhinde de [bkz. *Kaçak, Bono* (n 15) 216-217; *Kaçak, PBC* (n 15) 244-245], senet metninde yazılı olan «ciro edilemez» kaydının senedin bono vasfını yitirip adı senet hükmünde olmasına yol açacağı görüşü dile getirilmiştir. Bu yaklaşım, Yargıtay 11. HD’nin 30.03.1973 tarih ve 950/1415 sayılı kararında da “*Dava [k]onusu bono (iş bu senet ciro edilemez) kayıt ve açıklama[sını] kapsadığından, [bu kayıt] senedin el değiştirme yeteneğini tamamen ortadan kaldırdığından [e]T.T.K. nun 688/2. maddesine göre adi senet hükmindedir.*” ifadeleriyle benimsenmiştir [bkz. *Öğütçü/Altın* (n 3) 60; ayrıca bkz. *Alışkan* (n 3) 121-122, dpn. 88].

olmalarına rağmen bu sonucu doğuramaz ve senedin devredilmesini önleyemez. Böylesi kayıtlar taşıyan kambiyo senetleri emre yazılıdır.

b) Diğer taraftan düzenleyenin senede yazdığı «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» ibaresi “*sorumluluk*”tan ziyade “*senedin devredilmesi/tedavülü*” ile ilgili olduğu için, kanaatimizce bir “ödenmemeden sorumsuzluk kaydı” [TK 687, 778/2-(e), 818/1-(c)] niteliğinde de değildir. Dolayısıyla, anılan kayıtların “*senede yazılmamış sayılması*” söz konusu olmaz⁴⁴. Bu kayıtlar, düzenleyen ve lehtar arasındaki temel ilişki bakımından hukuki sonuç doğurur. Şöyle ki:

Düzenleyen «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtlarını kambiyo senedine senedin devredilmeyip lehtarın elinde tutulacağı hususunda anlaşıldığı göstermeye ve –hemen yukarıda belirttiğimiz üzere bu neticeyi doğuramamakla beraber– senedin tedavülünü önlemeye matuf olarak yazdığına ve lehtar da senedi bu kayıtla birlikte kabul ettiğine göre, o (=lehtar), düzenleyene, senedi üçüncü kişilere devretmeyeceğini (tedavüle çıkarmayacağını) taahhüt etmiş durumdadır. Eğer lehtar düzenleyen ile aralarındaki anlaşmaya aykırı olarak senedi üçüncü kişilere devreder (tedavüle çıkarır) ve düzenleyen de bu nedenle bir zarara uğrarsa, lehtardan söz konusu zararın tazmin etmesini isteyebilir.

Örneğin lehtar «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydını taşıyan bir teminat senedini tedavüle çıkarır ve düzenleyen de lehtar ile arasındaki temel ilişki teminatın çözülme şartları gerçekleşmemesine rağmen senedi üçüncü kişiye ödemek zorunda kalırsa, bu sebeple uğradığı zararın lehtar tarafından tazmin edilmesini talep edebilir. Benzer şekilde, tedavül gayesi olmayan bir hatır senedi de üzerindeki «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydına rağmen tedavüle çıkarılır ve düzenleyen bu senedi üçüncü kişiye ödemek mecburiyetinde kalırsa, yine lehtardan zararının tazminini talep edebilir. Bu bakımdan düzenleyenin kambiyo senedine «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kayıtlarını yazması, ona, lehtar ile arasındaki “senedin devredilmeyeceğine” ilişkin anlaşmayı HMK m. 200-201 anlamında “senetle” ispat edebilme imkânı sağlar. Ancak şu iki hususu unutmamak icap eder:

Birincisi, düzenleyenin lehtardan hemen yukarıda işaret ettiğimiz biçimde tazminat isteyebilmesi için, senedin taraflar arasındaki anlaşmaya aykırı olarak tedavüle çıkarılmış bulunması tek başına yeterli değildir. Buna ek olarak, düzenleyenin, senedi, “lehtar ile arasındaki temel ilişki uyarınca aslında ödemesi gerekmemesine rağmen üçüncü kişiye ödemek zorunda kalması” da gerekir. Örneklerimiz üzerinden ilerlersek, lehtarın anlaşmaya aykırı biçimde tedavüle çıkardığı bir hatır senedinin üçüncü kişiye ödenmesi mecburiyetinde kalınması veya yine anlaşmaya aykırı olarak tedavüle çıkarılan bir teminat senedinin, teminatın çözülme şartları gerçekleşmemesine karşın üçüncü kişiye ödenmesi gibi hâllerde durum böyledir.

⁴⁴ Bu açıdan tekrar bkz. ve karşı. Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan) (n 11) 279.

İkincisi, «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» kayıtları, senedin düzenlenip lehtara teslimine sebep oluşturan temel ilişkinin ne olduğunu göstermez. Söz konusu kayıtlar tek başlarına yalnızca “senedin tedavüle çıkarılmayacağına ilişkin anlaşmayı” ispatlar. Dolayısıyla düzenleyen, lehtar ile arasındaki temel ilişkinin ne olduğunu [örneğin, üzerinde sadece «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydını taşıyan kambiyo senedinin bir teminat yahut hatır senedi olduğunu] ve anlaşmaya aykırı olarak tedavüle çıkarılan senedi bu temel ilişki çerçevesinde aslında ödememesi gerekmesine rağmen üçüncü kişiye ödemek zorunda kaldığını “ayrıca” –ve kural olarak “senetle” (HMK m. 200-201)– kanıtlamalıdır.

c) Nihayet belirtelim ki, düzenleyenin kambiyo senedine eklediği «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kayıtları senedi lehtardan ve/veya lehtarı takiben diğer bir yetkili hamilden edinen üçüncü kişileri bağlamaz. Bu kayıtlar, düzenleyene, lehtara karşı sahip olduğu şahsi defileri söz konusu üçüncü kişilere karşı da ileri sürme imkânı vermez; üçüncü kişilerin şahsi defiler karşısındaki durumunu değiştirmez⁴⁵.

Benzer şekilde, düzenleyenin «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kaydını eklediği bir senedi edinen üçüncü kişiler, sırf bu kaydı taşıyan bir senedi edinmiş olmaları sebebiyle iktisaplarında “kötüniyetli” sayılamaz. Yine, yalnızca senedin «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydını taşımasından yola çıkılarak bu senedi edinen üçüncü kişilerin bilerek borçlunun zararına hareket ettikleri de (TK m. 687/1) söylenemez. Lehtarın düzenleyen ile arasındaki anlaşmaya aykırı davranarak senedi tedavüle çıkarması, senedi lehtardan veya ondan sonraki yetkili hamillerden edinen üçüncü kişilerin bilerek borçlunun zararına hareket ettikleri neticesine varılabilmeleri bakımından tek başına kesinlikle yeterli değildir. Zira bilerek borçlunun zararına hareketten söz edilebilmesi için “şahsi definin⁴⁶ varlığının bilinmesi” kâfi gelmez; ayrıca “borçlunun zararına hareket” de aranır⁴⁷.

d) Tüm bu açıklamalarımız çerçevesinde, düzenleyen tarafından kambiyo senedine konulan «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtlarının, öğretide “kambiyo senedine alınmış olmalarına rağmen senedin sıhhatini etkilemeyen, ancak

⁴⁵ Kambiyo senetlerinde üçüncü kişilere şahsi defiler karşısında sağlanan koruma ve bu korumanın ortadan kalktığı, yani şahsi defilerin üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebildiği hâller hakkında genel bilgi için bkz. Sönmez (n 28) 98-116.

⁴⁶ İncelediğimiz varsayımda bu şahsi defi, düzenleyen ile lehtar arasında yapılan ve «ciro edilemez» ya da «cirosu yasaktır» kaydı vasıtasıyla kambiyo senedi üzerinde de gösterilen, “senedin devredilmeyeceğine (tedavüle çıkarılmayacağına) ilişkin anlaşmaya aykırı hareket edilmiş olması”dır.

⁴⁷ Bu hususta bkz. Sönmez (n 28) 138. Öğretide Poroy/Tekinalp tarafından Yargıtay’ın 1968 tarihli bir kararına da atıf yapılarak verilen, aynen “Hamilin ‘bilerek borçlunun zararına hareket etmesi’ demek, hamilin, yani borçlunun, kambiyo alacağını talep eden kişinin, kendisine senedi devreden kişi senedi borçluya ibraz etseydi, borçlunun ona kişisel defi ileri sürceğini bile bile, eski hamili korumak amacıyla, başka bir ifadeyle borçlunun defilerine engel olmak, onu bu bakımdan zarara uğratmak kastı[yla] hareket etmesi demektir.” şeklindeki bilerek borçlunun zararına hareket tanımı [bkz. Poroy/Tekinalp (n 18) 109 ve orada d.pn. 42’de anılan Yargıtay İİD’nin 13.12.1968 11633/11809 sayılı kararı], bu gerekliliği açıkça ortaya koymaktadır. Bilerek borçlunun zararına hareket kavramı hakkında güncel yargı kararlarını, öğretideki fikirleri ve Cenevre Anlaşması tutanaklarında dile getirilen delege görüşlerini toplu olarak yansıtan açıklamalar için ayrıca bkz. Sönmez (n 28) 126-139.

ilgililer açısından kambiyo hukuku yönünden bağlayıcı olmayan kayıtlar⁴⁸” olarak tanımlanan “etkisiz kayıtlar” [örneğin değer (valuta) kaydı, teminat kaydı, karşılık kaydı, provizyon ve ihbar kaydı gibi⁴⁹] arasında yer aldığı söylenebilir.

Sonuç

Öğretideki hâkim görüşün ve ona paralel olan yerleşik Yargıtay uygulamasının aksine, kambiyo senedine düzenleyen tarafından konulan «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtları birer menfi emre kaydı niteliğinde değildir. Zira ilgili kayıtların kelime anlamları yönünden menfi emre kaydı olarak kabul edilmeleri mümkün bulunmadığı gibi, esasen düzenleyen, senede bu kayıtları nama yazılı bir kambiyo senedi düzenlemek iradesiyle de yazmamaktadır. Hâl böyle olunca, söz konusu kayıtlar kullanıldığında nama yazılı bir kambiyo senedi düzenlenmiş olmaz; ilgili kambiyo senedi yine emre yazılıdır.

Düzenleyenin kambiyo senedine «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kayıtlarını eklemesindeki amaç, lehtar ile senedin devredilmeyip lehtarın elinde tutulacağı hususunda anlaşıldığını göstermek ve senedin tedavülünü engellemektir. Bu bakımdan «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtlarının senede konulmalarının altında, düzenleyen ve lehtar arasındaki temel ilişki yatar. Senede anılan kayıtları ekleyen düzenleyen, hem üçüncü kişilere senedin devredilmeyeceğinin (tedavüle çıkarılmayacağı) kararlaştırıldığını göstererek senedin tedavülüne mani olmak, hem de eğer lehtar zamanı geldiğinde senedi iade etmekten kaçınırsa senedin geri alınmasını kolaylaştırmak istemektedir.

«Ciro edilemez» ve «cirosu yasaktır» kayıtları kambiyo senedinin geçersizliğine yol açmaz. Esas itibariyle senede “tedavülü önleme” maksadıyla yazılmalarına rağmen, senedin tedavül yeteneğini de ortadan kaldırmaz. Ancak bu kayıtlar, düzenleyen ve lehtar arasındaki temel ilişki bakımından hukuki sonuç doğurur. Senedi «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydıyla birlikte kabul eden lehtar, senedi üçüncü kişilere devretmeyeceğini (tedavüle çıkarmayacağını) taahhüt etmiş olur. Lehtar söz konusu anlaşmaya aykırı olarak senedi üçüncü kişilere devreder (tedavüle çıkarır) ve düzenleyen de bu nedenle bir zarara uğrarsa, lehtardan zararı tazmin etmesini isteyebilir.

Buna karşın düzenleyenin kambiyo senedine eklediği «ciro edilemez» veya «cirosu yasaktır» kayıtları üçüncü kişileri bağlamaz. Bu kayıtlar düzenleyene, lehtara karşı sahip olduğu şahsi defileri senedi sonradan edinen üçüncü kişilere karşı da ileri sürme imkânı vermez ve üçüncü kişilerin şahsi defiler karşısındaki durumunu değiştirmez. Üçüncü kişiler, sırf senedi «ciro edilemez» yahut «cirosu yasaktır» kaydını taşır

⁴⁸ Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan) (n 11) 279.

⁴⁹ Bu örnekler hakkında bkz. Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan) (n 11) 279 vd.

hâlde edinmiş olmalarından ötürü iktisaplarında “kötüniyetli” sayılmayacakları gibi, yalnızca bu gerekçeden yola çıkılarak onların bilerek borçlunun zararına hareket ettikleri de söylenemez.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almamıştır.

Kısaltmalar

Art.	: Artikel
b.a.	: eserin bütününe atıf
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
ÇekK	: 5941 sayılı Çek Kanunu
dpn.	: dpn.
Ed.	: Editör
eTK / [e]TTK	: 6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİD	: İcra İflas Dairesi
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
karş.	: karşılaştırınız
m.	: madde
No:	: numara
s.	: sayfa
S.	: sayı
TK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl

Kaynakça/References

- Alışkan M, *Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro* (1998)
- Arslan Ç, Kayanççek M, *5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi* (2010)
- Arslanlı H, *Ticari Senetler Dersleri* (3. Bası 1954)
- Baumbach A, Hefermehl W, *Wechselgesetz und Scheckgesetz* (18. neubearbeitete und erweiterte Auflage 1993)
- Bilgili F, “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun Bonoda ‘Ciro Edilemez’ Kaydına İlişkin 2007/202 No’lu Kararı Üzerine Bir Değerlendirme” (2008) *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* S. 78, 29-36
- Bozer A, Göle C, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 8. Bası 2018)
- Çeker M, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku* (8. Bası 2014)
- Domanıç H, *TTK Şerhi IV - Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması* (1990)
- Eriş G, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak Poliçe - Bono - Çek - Makbuz Senedi - Varant* (Güncellenmiş 2. Bası 2016)
- Göle C, *Çek Hukuku* (1989)
- Hacıömeroğlu A O, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro* (2017)
- İmregün O, *Kıymetli Evrak Hukuku* (2007)
- İnan N, *Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları* (1969)
- Kaçak N, *Açıklamalı - İctihatlı Tüm Yönleriyle Bono - Poliçe - Çek* (2006) (PBC)
- Kaçak N, *İctihatlarla Bono* (2001) (Bono)
- Karahan S, Arı Z, Bozgeyik H, Saraç T, Ünal M, *Kıymetli Evrak Hukuku* (3. Bası 2015)
- Karayalçın Y, *Ticaret Hukuku III Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)* (4. Bası 1970)
- Kayar İ, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku* (Güncellenmiş 5. Bası 2018)
- Kendigelen A, *Çek Hukuku* (1. Bası 2004)
- Kendigelen A, *Çek Hukuku* (Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 4. Bası 2007)
- Kınacıoğlu N, *Kıymetli Evrak Hukuku* (5. Bası 1999)
- Kocaimamoğlu S, *Ticari Senetler Tatbikatı ve Banka Muameleleri* (1959)
- Meier-Hayoz A, von der Crone H C, *Wertpapierrecht* (2. überarbeitete Auflage 2000)
- Memişoğlu S Ö, “5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından Karşılıksız Çek” (2010) *Yargı Dünyası*, S. 176, 19-54
- Öğütçü A T, Altın M, *Ticari Senetler (Poliçe, Bono, Çek) ve Özel Takip Yolları* (1979)
- Öztan F, *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Bası 1997)
- Poroy R, Tekinalp Ü, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (Gözden Geçirilmiş ve Yeniden Yazılmış 22. Bası 2018)
- Pulaşlı H, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Bası 2012)
- Pulaşlı H, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Bası 2019)
- Reisoğlu S, *Çek Hukuku* (2011)
- Sönmez N S, *Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler* (2019)
- Şahin C, “Bir Kambiyo Senedi Olarak Çek ve Yargı Kararları Işığında Çekin Unsurları” (2012) *Legal Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, C. 1, S. 1, 23-101

Şimşek E, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler* (2. Bası 1982)

Tekil F, *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Bası 1994)

Teoman Ö, *Yaşayan Ticaret Hukuku Hukuki Mütalâalar Cilt I: 1982-1991* (2. Yeniden ve Aynen Dizilmiş Bası 2011)

Ülgen H, Helvacı M, Kaya A, Nomer Ertan N F, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış 11. Bası 2019)

Wiedmer K, *OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht - Art. 552-1186* (Kostkiewicz J K, Nobel P, Schwander I, Wolf S Ed., 2. Auflage 2009)

Yaman R, “Çekin CiroSu ve Hukuki Sonuçları” (2013) *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 8, S. 85, 70-81

Yılmaz L, “CiroSu Yasaklanmış Çek” (1993) *Facultatis Decima Anniversaria 10. Yıl Armağanı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Marmara Üniversitesi Yayın No: 543, Hukuk Fakültesi Yayın No: 6, 131-144.

Çevrimiçi Kaynaklar

<<https://www.lexpera.com.tr>> erişim tarihi 5 Mayıs 2019

